

Association Internationale Aphasie (AIA)

Co je afasie?

Pravděpodobně jste poprvé přišli do styku s afasií před nedávnem. Na začátku vyvolává afasie otázky jako například: co je afasie, jak vzniká a jaké další problémy se mohou vyskytnout?

Co je afasie?

Každý člověk používá řeč. Mluvení, hledání vhodných slov, chápání, čtení, psaní a gestikulace jsou součástí našeho používání řeči. Pokud se následkem poškození mozku zastaví řádná funkce jedné nebo více částí určených pro řeč, nazývá se to afasie. Afasie - A (=ne) phasia (=mluvení) znamená, že on nebo ona nemůže říci to, co si přeje. On nebo ona již nemohou plně užívat řeč. Bez ohledu na afasii se může vyskytnout ochrnutí a/nebo problémy týkající se:

- uvědomělé jednání,
- pozorování okolí,
- soustředění, brání iniciativy, a paměť.

Postižení nemohou provádět dvě činnosti současně.

Mnoho osob zažívá zklamání během své dovolené v zahraničí, nebo pokud nejsou schopni přesně vyjádřit co myslí, nebo pokud správně nerozumí jiným osobám co říkají. Dokonce i v zemích, v kterých dobře zvládáme místní jazyk, to můžeme zažít například při návštěvě lékaře. V zemích, v kterých zvládáme jazyk méně dobře, se naše komunikační schopnosti s místním obyvatelstvem stanou ještě více omezené a dokonce ani neuspějeme při objednání jídla, které si přejeme. Lidé, kteří trpí afasií, zažívají tyto problémy každý den. Afasie je tedy poruchou řeči. Neexistují dvě osoby, trpící afasií, které lze srovnat: afasie je pro každého jiná. Potíže a rozsah afasie závisí, kromě jiného, na místě a vážnosti poškození mozku, původní schopnosti vyjadřování a na jeho vlastní osobnosti. Někteří lidé s afasií mohou jazyku dobře rozumět, ale mají problém s nalezením správných slov nebo s vytvářením vět. Jiní naopak mluví hodně, ale tomu, co říkají, nelze rozumět, případně lze porozumět s obtížemi; tyto osoby mají často velké potíže s pochopením jazyka. Jazykové schopnosti většiny osob s afasií leží někde mezi těmito dvěma extrémy. Povšimněte si: ti, kdo trpí afasií všeobecně, mají své kompletní intelektuální schopnosti k dispozici! Téměř vždy dojde k jistému samočinnému obnovení řeči, když se afasie objeví. Tato obnova se zřídka dokončí nebo se nikdy nedokončí. Nicméně spoustou cvičení, úsilí a vytrvalosti, lze dosáhnout zlepšení.

Vznik afasie

Afasie vzniká následkem poškození mozku. Původcem takového poškození mozku je většinou poškozená céva. Takovéto poškození se též nazývá mrtvice, krvácení do mozku, infarkt mozku nebo mrtviční záchvat. V lékařské terminologii se toto nazývá CMP: Vascular (=Cévní) Cerebral (=Mozková) Příhoda. Další příčiny vzniku afasie jsou například úrazy (poranění mozku následkem například (silniční) nehody) nebo nádor na mozku. Naše mozky potřebují pro svou funkci kyslík a glukózu. Pokud je následkem CMP nebo nějakou jinou příčinou porušen krevní oběh v mozku, odumřou v tomto místě mozkové buňky. V mozcích existují různé druhy oblastí s různými funkcemi. U většiny osob jsou oblasti pro používání řeči umístěny v levé polovině mozku. V případě poranění v těchto oblastech pro řeč mluvíme o afasii.

Jaké další problémy se mohou vyskytnout?

Zřídka se stane, že nemocný trpí pouze afasií. Často jsou také ovlivněny další oblasti mozku. Příklady dalších problémů:

- hemiplegický stav (hemi=polovina, plegický=ochrnutý). Pro osoby trpící afasií je to často

pravá část těla. Je zasaženo ovládní svalů na jedné straně těla, následek je, že svaly správně nespolupracují.

- ztráta poloviny zraku (hemianopsie, hemi=polovina, opsie=vidění). Osoby většinou vidí všechno, co je umístěno na straně jejich zdravé poloviny těla, ale ne předměty, které jsou umístěny na jejich postižené straně.
- neznalost vykonávání určitých činností (apraxie, A=ne, praxie=provádění). Běžné činnosti jako oblékání, jezení a pití nelze náhle vědomě provádět. Osoby, které trpí apraxií například neví, jak zhasnout svíčku, pokud se on nebo ona nezeptají jak to provést (připomenutí si činnosti), zatímco automaticky zhasnou sirku, kterou drží, když on nebo ona cítí nebezpečí, že si mohou popálit své prsty.
- potíže s jezením, pitím a polykáním (dysfagie, dys=nesprávné, phagie=polykání). Z důvodu poškození mozku mohou být břišní a polykací svaly paralyzovány, stát se velmi citlivými nebo dokonce necitlivými. Toto velmi znesnadňuje jezení a pití. Z důvodu ochrnutí a ztráty citu v části tváře, mohou z koutku úst bez povšimnutí ukapávat sliny.
- potíže s pamětí. Velkou roli hraje pamatování si informačního jazyka. Z důvodů jazykových problémů nebude paměť řádně pracovat. Proto si vždy запиšte několik klíčových slov; toto pomáhá trpícím afasií zapamatovat si různé věci.
- jiné reakce. Lidé po mrtvici někdy reagují zcela jinak na dění, než jak reagovali předtím. Kontrola vyjádření emocí je stále těžší. Je možné, že se někteří nemocní častěji smějí a pláčí. Je také možné, že jí nebo jeho stojí velké úsilí potlačit tyto emoce.
- epilepsie. Když se mozek zotaví z úrazu, vytvoří se na tkáni mozku jizva. Někdy tato jizva na tkáni způsobuje zkrat, jednoduše řečeno, v mozku. Následkem je křeč těla, časté jsou problémy s dýcháním a on nebo ona mohou ztratit vědomí. Takový epileptický záchvat trvá jen několik málo minut, ale často je záchvat nenadálý a poleká jak osobu, která záchvat utrpí, tak rodinu postiženého, která je často ohromena.

Výše uvedený seznam s dalšími problémy není ani zdaleka úplný.

Příznaky afasie a další následky se liší u každého nemocného. Každý z výše uvedených problémů se *může* vyskytovat v kombinaci s afasií, ale také *nemusí*.

Léčba afasie

Mnoho osob, které trpí afasií, bylo na nějakou dobu hospitalizováno. Hospitalizace se často konala po výskytu poškození mozku. Po propuštění z nemocnice potřebuje mnoho osob s afasií další ošetření. Není vždy jasné, kam se mají obrátit o pomoc. Poradte se prosím s lékařem, který Vás léčí, na další možnosti ve Vaší oblasti. Léčbu afasie většinou provádí logoped. V podstatě každý trpící afasií je pacientem pro logopeda. Délka léčby je, kromě jiného, spojena se zotavováním z afasie a s možnostmi a předpisy v zemi, kde žijete.

Pokyny pro komunikaci

Afasie mění způsob chápání nebo vyjadřování se postižených. Využitím zbývajících komunikačních možností osob můžete komunikovat s lidmi, kteří též trpí afasií. Osoby s vážnou afasií často rozumí pouze nejdůležitějším slovům ve větě. On nebo ona rozumí „klíčovými slovy“. Porozumění věcem pomocí použití klíčových slov může způsobit nedorozumění, z důvodu kombinace klíčových slov a obecných znalostí o věci, zpráva může být tedy nepochopena. Někdy si my i osoby trpící afasií myslíme, že si navzájem dobře rozumíme. Pozdější reakce pak někdy ukáže, že tomu tak nebylo.

Pokud si přejete něco sdělit osobám trpícím afasií

- Především si vyšetřete čas pro konverzaci. Pohodlně se posaďte a proveďte kontakt očima.
- Pokud se bojíte konverzovat, povídejte něco jednoduchého o sobě a pak pokládejte otázky, na které již sami znáte odpověď.
- Mluvte pomalu a krátkými větami a zdůrazňujte nejdůležitější slova věty.
- Napište nejdůležitější slova: Opakujte zprávu a dejte pacientovi s afasií Váš napsaný text. Pacient s afasií jej může použít jako připomínku nebo jako komunikační prostředek.
- Pomáhejte osobě, která trpí afasií s jeho nebo jejími problémy při jejich vyjadřování se ukazováním, gestikulací, kresbou nebo psaním a ptejte se, zda on či ona může ukazovat, gestikulovat, něco kreslit nebo psát. Hledejte společně v kapesním slovníku nebo konverzační knize.

Pokud Vám osoba s afasií chce něco sdělit

Nejprve musí být jasné, o koho se jedná, co se děje nebo co se stalo a kde nebo kdy se událost děje či uskutečnila. Je velmi důležité pokládat správné otázky, buďte vynalézaví a postupujte tak systematicky, jak je to jen možné. Vždy se pokoušejte ptát více možnostními otázkami, kterými se ptáte na různé problémy a dle odpovědí pokládáte další otázky.

Komunikační pomůcky

V mnoha zemích existují speciální komunikační obrázkové knihy se slovy a kresbami („slabikář“). Ukazováním na slova nebo kresby si lze ujasnit co je míněno. Poradte se s Vaším lékařem nebo logopedem, zda jsou takové pomůcky ve Vaší zemi dostupné. Nejsou-li dostupné, můžete si komunikační obrázkovou knihu vytvořit sami. Do ní můžete zahrnout obrázky nebo fotky a slova, která jsou důležitá pro osoby trpící afasií. Tímto způsobem se může vést i diskuze o dané věci a pocity lze dále rozvíjet.

Pokud hovoříte s osobou trpící afasií, můžete pomocí takového slabikáře spolu zkoušet hledat koncept důležitý pro diskuzi. Vždy mějte po ruce nějaké pero a papír. Můžete si pak z rozhovoru zapsat nejdůležitější slova pod sebe, čímž usnadníte chápání a pamatování si obsahu rozhovoru.

Trpělivost vše přemůže

Vedení rozhovoru s osobou s afasií vyžaduje hodně času a trpělivosti. Navzdory výše uvedeným tipům se může stát, že si i tak navzájem neporozumíte. Nechejte tuto osobu odpočinout a zkuste rozhovor později; budete pak pravděpodobně úspěšnější!

Více informací

Na internetové stránce Mezinárodní asociace pro afasii (Association Internationale Aphasie (AIA)) lze najít více informací o afasii v různých jazycích: www.aphasia-international.com. Zde též naleznete odkazy na národní asociace pro afasii, které každému poskytnou informace o afasii v jejich rodném jazyce.

Cílem této internetové stránky je upozornit na afasii a stimulovat založení kontaktních skupin pro spolutrpicí za účelem zabránění upadnutí lidem trpícím afasií do sociální izolace.